ZAAK 9-67

Arrest van het Hof van 5 juli 1967[1]

Samenvatting

1. *Het vrije verkeer van personen — Migrerende werknemers — Verzekering — Het stelsel van Verordening no. 3 — Handhaving van de nationale regelingen en van afzonderlijke vorderingen*

2. *Het vrije verkeer van personen — Migrerende werknemers — Verzekering — Toepassing van het Gemeenschapsstelsel — Eerbiediging van de aan betrokkenen in de nationale wetgevingen toegekende rechten*

3. *Het vrije verkeer van personen — Migrerende werknemers — Ouderdoms- en levensverzekering — De gelijktijdige vaststelling der pensioenen is niet verplicht*
   (Verordening no. 3. art. 28)

1. Vgl. Samenvatting no. 3, zaak 2-67.
2. Het stelsel van sociale zekerheid, waarmede wordt beoogd de migrerende werknemers de aan de verschillende gedeelten hunner loopbaan verbonden voordelen te verzekeren, mag — behoudens een uitdrukkelijke, niet met de doelstellingen van het Verdrag strijdige derogatie — niet worden toegepast in dier voege dat de betrokkenen van een deel der rechten welke zij aan de wetgeving van een Lid-Staat ontlenen, worden beroofd.
   Vgl. Samenvatting no. 1 zaak 4-66, Jurisprudentie, Deel XII-3, blz. 294.
3. Het Gemeenschapsrecht legt aan de verzekerden niet de verplichting op de gelijktijdige vaststelling van hun verschillende pensioensrechten te vorderen.

In de zaak 9-67 :

betreffende het door de Cour d'appel te Parijs, krachtens artikel 177 van het E.E.G.-Verdrag tot het Hof van Justitie gericht verzoek om een prejudiciële beslissing over de interpretatie van artikel 28 van Verordening no. 3, artike-

1 — Procestaal : Frans.

len 30 tot 36 en 83 van Verordening no. 4, zulks in het bijzonder met het oog op de vraag of deze bepalingen in die zin moeten worden verstaan dat, behalve in de bijzondere gevallen van artikel 28, paragraaf 1, sub e) en f) door elk der nationale verzekeringsorganen gelijktijdig op het verzoek tot vaststelling van het pensioen moet worden beslist en wel in dier voege dat de aanspraak ontstaat op het tijdstip van het eerste tot één dezer organen gerichte verzoek, in het voor bovenbedoelde rechter aanhangige geding tussen :

KURT COLDITZ

verzoeker,

en

LA CAISSE RÉGIONALE D'ASSURANCE VIEILLESSE DES TRAVAILLEURS SALARIÉS DE PARIS
(hierna ook te noemen : het Franse pensioenfonds)

verweerster,

wijst

HET HOF VAN JUSTITIE,

samengesteld als volgt :

Ch. L. Hammes, President,
A. Trabucchi en R. Monaco, Kamerpresidenten,
L. Delvaux, A. M. Donner, R. Lecourt en W. Strauß, Rechters,
Advocaat-Generaal : K. Roemer,
Griffier : A. Van Houtte,

het volgende

ARREST

I — De aan het geding ten grondslag liggende feiten en het procesverloop

Overwegende dat de heer Kurt Colditz (hierna ook aan te duiden als verzoeker) achtereenvolgens in Duitsland en Frankrijk verzekerd is geweest;

dat hij in juni 1962, na het bereiken van de 65-jarige leeftijd, het Duitse orgaan van sociale zekerheid om vaststelling van zijn ouderdomspensioen heeft verzocht;

dat hij van deze instelling, daar hij in totaal 150 verzekeringskwartalen (100 in Duitsland en 50 in Frankrijk) had vervuld, krachtens de gemeenschapsverordeningen met ingang van 1 mei 1962 een pensioen verkreeg pro rata van 100/150;

dat het Franse pensioenfonds na van deze aanvraag aan het Duitse orgaan in kennis te zijn gesteld, bij een op 14 mei 1964 betekende beschikking het Franse pensioen ambtshalve per 1 juli 1962 heeft vastgesteld, zulks hoewel betrokkene nog niet de voor het verkrijgen van pensioen vereiste minimale verzekeringsduur had vervuld;

dat bedoeld pensioen werd berekend gelet zowel op de Duitse als de Franse tijdvakken en derhalve op grondslag van 150 verzekeringskwartalen;

dat verzoeker evenwel in Frankrijk werkzaam bleef en aldus in dit land krachtens de daar geldende regeling hogere aanspraken verwierf;

dat hij op 1 april 1965 zijn werkzaamheden in Frankrijk definitief staakte;

dat hij tegen de beschikking van het Franse pensioenfonds een beroep aanhangig maakte en daarbij een Frans pensioen eiste ingaande niet op de dag waarop het Duitse pensioen werd vastgesteld, doch uitsluitend vanaf het tijdstip waarop hij zijn werkzaamheden in Frankrijk had neergelegd, te weten 1 april 1965, zijnde het totale aantal verzekeringstijdvakken op dat ogenblik krachtens de Franse regeling met 11 supplementaire kwartalen toegenomen;

dat toch deze 61 in Frankrijk vervulde verzekeringskwartalen voor hem de mogelijkheid zouden hebben geopend in dat land pensioen te verkrijgen zonder dat daartoe een samentelling der verzekeringstijdvakken nodig was, daar de in Frankrijk voorziene minimum-verzekeringsduur 60 kwartalen beloopt;

Overwegende dat de „Commission de première instance du contentieux de la sécurité sociale et de la mutualité sociale agricole de Paris" bij beschikking van 22 november 1965 verzoekers voormeld beroep tegen het Franse pensioenfonds heeft afgewezen;

dat hij zich vervolgens tegen deze uitspraak in hoger beroep voorzag bij het Gerechtshof te Parijs;

Overwegende dat het Franse pensioenfonds zich ter verdediging van haar standpunt op de bepalingen der gemeenschapsverordeningen beriep;

dat zij daarin steun meende te vinden voor de stelling dat, nu het hier pensioenen betrof van werknemers die tot het ressort van verschillende nationale instellingen behoren, de vaststelling van de door elk dezer instellingen uit te keren pensioenen gelijktijdig diende plaats te vinden;

dat de verzekerde daarentegen van mening was dat het gemeenschapsrecht betrokkenen niet verbiedt te vorderen dat de vaststelling van een of meerdere pensioenen zal worden uitgesteld;

dat hij bij gebreke van zodanig verbod derhalve, nu zijn belang zulks vordert, mag verzoeken dat de vaststelling van een of meer pensioenen wordt uitgesteld, daar toch de voortzetting van zijn werkzaamheden in Frankrijk hem supplementaire aanspraken verschaften waarop bij de vaststelling van zijn desbetreffend pensioen mede zou moeten worden gelet;

dat het Gerechtshof te Parijs, gezien deze procesbeweringen, bij arrest van 28 januari 1967, besliste de volgende prejudiciële vraag betreffende het tijdstip waarop de door de verschillende nationale instellingen verschuldigde pensioenen ingaan aan het Hof van Justitie voor te leggen :

„Dienen de bepalingen van artikel 28 van de Verordening no. 3 van de Raad der E.E.G. van 25 september 1958 en van de artikelen 30 tot 36 en 83 van de Verordening no. 4 van de Raad der E.E.G. „strekkende tot uitvoering en aanvulling van de bepaling van Verordening no. 3 inzake de sociale zekerheid van migrerende werknemers" te worden verstaan in die zin dat de aanspraak op pensioen behalve in de bijzondere gevallen van artikel 28, paragraaf 1, sub e) en f), door elk der nationale verzekeringsorganen gelijktijdig moet worden vastgesteld en wel in dier voege dat zij op het tijdstip van het eerste verzoek bij één dezer organen ontstaat;"

dat bedoeld arrest langs de gebruikelijke ambtelijke weg aan het Hof werd toegezonden en ter Griffie op 6 maart 1967 werd geregistreerd;

dat partijen in het geding voor het Gerechtshof te Parijs, de Raad van de E.E.G., de Commissie van de E.E.G. en de Lid-Staten overeenkomstig artikel 20 van het Protocol betreffende het Hof werden uitgenodigd hun opmerkingen in te zenden;

dat alleen de Commissie een schriftelijke memorie heeft ingediend;

dat zij ter zitting van 14 juli 1967 werd gehoord, waarna de Advocaat-Generaal conclusie heeft genomen;

II — De overeenkomstig artikel 20 van het Statuut voorgedragen beschouwingen

Overwegende dat *de Commissie* allereerst stelt dat de verzekerden krachtens de verschillende nationale wetgevingen hun verzoek om pensioen mogen uitstellen en de daarmede verbonden voordelen genieten;

dat deze wetgevingen zouden berusten op de gedachte dat de gevolgen van de ouderdom niet ieder in gelijke mate treffen;

dat zij de moderne opvatting van ouderdomsverzorging tot uitdrukking brengen ingevolge welke het tijdstip waarop het recht op pensioen

ontstaat niet als een vaste en uniforme vervaldatum wordt beschouwd, doch de leeftijd moet worden aangepast naar gelang van de fysiologische toestand en de verdere mogelijkheden van ieder individu afzonderlijk;

Overwegende dat de Commissie en voorts op heeft gewezen dat het Gerechtshof te Parijs, na vastgesteld te hebben dat de Verordening no. 3 nergens de successieve vaststelling der verschillende pensioenen verbiedt „gelet op het bepaalde bij artikel 28, paragraaf 1, sub e) en f), de vraag opwerpt of buiten de aldaar genoemde gevallen de vaststelling gelijktijdig dient te geschieden";

dat voornoemd Hof „het onderhavige vraagstuk zeer bewust heeft losgemaakt van de gevallen bedoeld in laatstgenoemd artikel e) en f) en vervolgens meende te moeten onderzoeken of de daar uitdrukkelijk genoemde gevallen van opeenvolgende vaststelling der pensioenen limitatief zijn opgesomd, dan wel of de vermelding van die gevallen a contrario impliceert dat in de overige gevallen de vaststelling gelijktijdig moet geschieden";

dat volgens de Commissie de letterlijke uitlegging van artikel 28 „veeleer" tot de slotsom zou moeten leiden dat de gelijktijdige vaststelling dwingend is voorgeschreven;

dat wanneer men deze tekst evenwel in het kader van de artikelen 48 tot 51 van het Verdrag beschouwt, „veeleer" zou moeten worden overwogen welke gevolgen de gelijktijdige vaststelling, casu quo de opeenvolgende vaststelling, voor de rechten van verzoeker met zich brengen;

dat men „die gevolgen zou moeten onderzoeken zowel voor wat het beloop van het pensioen betreft — waarvan verzoeker de vaststelling wenst uit te stellen, in casu het Franse pensioen — als in verband met het totaal der voordelen waarop elk der beide methoden van vaststelling hem krachtens de gemeenschapsverordeningen recht geeft";

Overwegende voor wat het Franse pensioen betreft, dat betrokkene ingevolge de (door het Franse pensioenfonds gevolgde) methode van gelijktijdige vaststelling, sinds 1962 een derde van het Franse pensioen ontving, pro rata berekend met toepassing van de samentelling van artikel 27 en wel op grondslag van de 50 in Frankrijk vervulde kwartalen;

dat deze vaststelling weliswaar van definitieve aard was en dus niet kon worden herzien, doch dat betrokkene in de periode 1962 tot 1965 het pensioen zou hebben ontvangen waarbij hij zijn bijdragen voortzette;

dat daarentegen successieve vaststelling der pensioenen voor verzoeker de mogelijkheid zou hebben geopend met ingang van 1965 een hoger Frans pensioen te verkrijgen (61/161);

dat hij in dat geval het Franse pensioen over de jaren 1962 tot 1965 niet zou hebben ontvangen, zij het dat hij uiteraard gebonden bleef de bijdragen te voldoen;

Overwegende dat het Duitse verzekeringsorgaan bij gelijktijdige vaststelling het pensioen met ingang van 1962 pro rata zou hebben berekend op basis van 150 kwartalen;

dat zij deze pro rata-berekening over de periode 1962 tot 1965 niet zou hebben toegepast in geval van successieve vaststelling en bij achterwege blijven van vaststelling van het Franse pensioen;

dat verzoeker alsdan ontvangen zou hebben datgene waarop hij voor een uitsluitend in Duitsland vervulde loopbaan van 100 kwartalen aanspraak kon maken;

dat de Duitse instelling evenwel met ingang van 1965 het pensioen pro rata berekend zou hebben op grondslag van 161 kwartalen in de verhouding 100/161;

dat derhalve, gezien de beide in casu toepasselijke wetgevingen en de totale rechten van betrokkene, de wijze waarop het Duitse pensioen moet worden berekend zou verschillen naar gelang de vaststelling van het Franse pensioen gelijktijdig dan wel successief zou plaatsvinden;

dat echter het beloop van het Duitse pensioen — met of zonder pro rata-berekening en op grondslag van 150 of 161 kwartalen — niet zou variëren en gelijk zou zijn aan het bedrag bij rechtstreekse berekening vastgesteld voor een in Duitsland volbrachte loopbaan van 100 kwartalen;

dat, nu het Duitse pensioen onveranderlijk is, het in een geval als het onderhavige „onbillijk zou voorkomen betrokkene op grond van de gemeenschapsverorderingen de mogelijkheid te ontnemen om uitstel van de vereffening van zijn pensioen te verzoeken, waartoe hij krachtens de Franse wetgeving gerechtigd is";

dat betrokkene weliswaar een zeker voordeel zou genieten doordat hij gedurende 11 kwartalen een gedeelte van zijn pensioen zou genieten, gedurende welke periode het na de beëindiging van zijn werkzaamheden te ontvangen deel zou toenemen;

dat hij echter om dit voordeel te verwerven tijdelijk van het Franse gedeelte zou moeten afzien en in Frankrijk bijdragen blijven storten;

dat, daar hij met 161 verzekeringskwartalen over de 100 in Duitsland vervulde kwartalen niet meer zou ontvangen dan met slechts 150 verzekeringstrimesters, de eventuele „speculatie" slechts voor het beloop van het Franse gedeelte zou gelden;

dat men hem derhalve deze „speculatie" — waartoe hem krachtens de Franse wetgeving de mogelijkheid wordt geopend en die slechts op het Franse pensioen van invloed zou kunnen zijn — niet mag verwijten;

dat de Commissie dan ook van oordeel is dat in een geval als het onderhavige de desbetreffende bepalingen van Verordening no. 3 moeten worden geïnterpreteerd in die zin dat zij de gelegenheid openen tot een successieve vaststelling;

Overwegende, dat volgens de Commissie, het verwerende pensioenfonds in het hoofdgeding nog een beroep deed op verschillende procedurevoorschriften van de Verordening no. 4 en met name op de artikelen 30 tot 36 en 83 welke van toepassing zijn in geval van gelijktijdige vaststelling van meerdere pensioenen;

dat evenwel, waar het hier zuivere procedurevoorschriften voor de gelijktijdige vaststelling betreft, daarop geen beroep mag worden gedaan

om te beslissen onder welke omstandigheden er aanleiding bestaat tot een gelijktijdige vaststelling;

dat toch in het algemeen niet uit bepaalde procedurevoorschriften alleen dwingend kan worden afgeleid in welke gevallen zij toepassing moeten vinden;

Overwegende dat bezwaarlijk kan worden aangenomen dat — nu Verordening no. 4 slechts voor dat geval een procedure voorziet — Verordening no. 3 de gelijktijdige vaststelling der pensioenen zou impliceren;

dat anders immers niet duidelijk zou zijn welke de bijzondere procedure is voor de toepassing van het bepaalde sub e) en f) van paragraaf 1 van artikel 28 der Verordening no. 3;

dat de gelijktijdige vaststelling in de Verordening no. 4 derhalve slechts zou zijn voorgeschreven voor zover zij reeds was voorzien in de bijzondere voorschriften welke de voornoemde bepalingen van artikel 28 van Verordening no. 3 vormen;

dat het hier derhalve slechts om een interpretatie van de Verordening no. 3 gaat;

Overwegende dat de Commissie samenvattend van oordeel is, dat het bepaalde in artikel 28, paragraaf 1, sub e) en f), van Verordening no. 3 niet bindend de gelijktijdige vaststelling der pensioenen voorschrijft, althans wanneer de berekening van het pensioen welks vaststelling in eerste instantie wordt verzocht, tot hetzelfde resultaat voert, onverschillig of de vereffening van het pensioenrecht in de andere Staat al dan niet gelijktijdig plaatsvindt;

dat de Commissie nog nader aanvoert dat de artikelen 30 tot 36 van Verordening no. 4 van de Raad zich niet tegen zodanige oplossing verzette, daar artikel 83 van bedoelde verordening met de onderhavige vraag geen rechtstreeks verband houdt;

TEN AANZIEN VAN HET RECHT

Overwegende dat het Gerechtshof te Parijs bij arrest van 28 januari 1967, ontvangen ter Griffie op 6 maart 1967, overeenkomstig artikel 177 van het E.E.G.-Verdrag „de volgende prejudiciële vraag betreffende het tijdstip waarop de door de onderscheidene nationale verzekeringsorganen verschuldigde pensioenen ingaan" aan het Hof ter beantwoording heeft voorgelegd „of de bepalingen van artikel 28 van Verordening no. 3, de artikelen 30 tot 36 en 83 van Verordening no. 4, in die zin moeten worden verstaan dat, behalve in de bijzondere gevallen van artikel 28, lid 1, sub e) en f), door elk der nationale verzekeringsorganen gelijktijdig op het verzoek tot vaststelling van het pensioen moet worden beslist en wel in dier voege dat de aanspraak ontstaat op het tijdstip van het eerste tot één dezer organen gerichte verzoek";

dat deze vraag ziet op de rechtspositie van een verzekerde die voortgaat met werken en met het voldoen der premies ten einde grotere pensioenrechten te verkrijgen en ten aanzien van wie het nationale orgaan,

hetwelk het pensioen verschuldigd is, met een beroep op de artikelen 27 en 28 van Verordening no. 3 zich bevoegd verklaart het pensioen ambtshalve vast te stellen op dezelfde dag waarop de verzekerde in een andere Lid-Staat de vaststelling van zijn pensioen verkrijgt;

Overwegende dat, nu het antwoord op deze vraag niet uitdrukkelijk in 's Raads verordeningen inzake de sociale zekerheid van migrerende werknemers wordt gegeven, de oplossing slechts kan worden gevonden door een interpretatie van deze regelingen in het licht van de doelstellingen der Verdragsbepalingen (de artikelen 48 tot 51) waarop deze verordeningen berusten;

Overwegende dat bij bedoelde verordeningen geen gemeenschappelijk systeem van sociale zekerheid werd ingevoerd waaraan de verzekerde een enkele — slechts tussen verschillende nationale verzekeringsorganen te verdelen — vordering ontleent, doch dat zij de verschillende verzekeringsstelsels in stand lieten, krachtens welke jegens elk der onderscheiden organen afzonderlijke aanspraken ontstaan in die zin, dat de verzekerde rechtstreeks jegens die instellingen rechten geldend kan maken, op grond van de nationale voorschriften alleen, dan wel zonodig aangevuld met het in artikel 51 van het Verdrag voorziene systeem van samentelling dat verzekeringstijdvakken;

dat dit stelsel waarmede — zulks in overeenstemming met de doelstellingen van artikel 51 van het Verdrag — wordt beoogd, de migrerende werknemer de voordelen te verzekeren welke aan de verschillende gedeelten van zijn loopbaan verbonden zijn, behoudens een uitdrukkelijke, niet met de doelstellingen van het Verdrag strijdige derogatie, niet mag worden toegepast in dier voege dat de migrerende werknemer van een deel der rechten welke hij aan de wetgeving van een Lid-Staat ontleent wordt beroofd;

Overwegende dat de gelijktijdige vaststelling der pensioenen in geen enkele tekst dwingend wordt voorgeschreven;

dat zodanige ambtsplicht tot gevolg zou kunnen hebben hetzij dat de betrokkene in afwachting van de vaststelling van zijn pensioen in een bepaalde Staat, het in een andere Staat verkregen pensioenrecht verliest, hetzij hem wordt belet het door de wetgeving van eerstgenoemde Staat erkende recht om een latere vaststelling te verzoeken uit te oefenen;

dat derhalve aan het gemeenschapsrecht geen grond kan worden ontleend om de werknemer een gelijktijdige vaststelling op te leggen van de pensioenrechten hem bij de wetgevingen der verschillende Lid-Staten toegekend;

Overwegende dat uit de artikelen 30 tot 36 en 83 van Verordening no. 4 — welke van toepassing zijn in geval van gelijktijdige vaststelling van verschillende pensioenen — niet kan worden afgeleid in welke gevallen gelijktijdige vaststelling moet plaatsvinden;

dat het hier zuivere procedurevoorschriften betreft waarin de voor de gelijktijdige vaststelling te volgen methode wordt geregeld, doch niet aangegeven wanneer daartoe moet worden overgegaan;

dat deze procedure van bijzondere aard is en betrekking heeft op het bepaalde sub e) en f) van paragraaf 1 van artikel 28 van Verordening no. 3;.

dat juist het uitzonderlijke karakter dezer bepalingen steun verleent aan de opvatting dat de gelijktijdige vaststelling niet de algemene regel van Verordening no. 3 vormt;

Ten aanzien van de kosten

Overwegende dat de proceskosten van de Commissie der E.E.G., die haar opmerkingen aan het Hof heeft voorgelegd, niet terugvorderbaar zijn;

dat de onderhavige instantie ten aanzien van de partijen ten principale het karakter draagt van een incident in het geding voor het Gerechtshof te Parijs en de kostenbeslissing derhalve aan laatstgenoemde rechter staat;

Gezien de processtukken;

Gehoord het rapport van de Rechter-Rapporteur;

Gehoord de opmerkingen van de Commissie van de E.E.G.;

Gehoord de conclusie van de Advocaat-Generaal;

Gelet op het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap en in het bijzonder op de artikelen 48 tot 51 en 177;

Gelet op het Protocol betreffende het Statuut van het Hof van Justitie van de Europese Economische Gemeenschap en in het bijzonder op artikel 20;

Gelet op de Verordening no. 4 van de Raad der E.E.G. betreffende de sociale zekerheid van migrerende werknemers en in het bijzonder op de artikelen 27 en 28;

Gelet op de Verordening no. 4 van de Raad der E.E.G. betreffende de sociale zekerheid van migrerende werknemers en in het bijzonder op de artikelen 30 tot 36 en 83;

Gelet op het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen;

verklaart

HET HOF VAN JUSTITIE,

uitspraak doende over de prejudiciële vragen die het Gerechtshof te Parijs (18e Kamer) bij zijn arrest van 28 januari 1967 aan het Hof heeft voorgelegd,

voor recht:

uit artikel 28 van Verordening no. 3, junctis de artikelen 30 tot 36 en 83 van Verordening no. 4 volgt niet dat de zonder toepassing van artikel 27 in een Lid-Staat ontstane pensioenaanspraak met ingang van

eenzelfde richtdatum gelijktijdig met een in een andere Lid-Staat nog niet ontstane verdere aanspraak op pensioen moet worden vastgesteld,

en verstaat :

de beslissing over de proceskosten blijft bij het Gerechtshof te Parijs.

Aldus gewezen en ondertekend op vijf juli negentienhonderdzevenenzestig.

Hammes Trabucchi Monaco

Delvaux Donner Lecourt Strauß

Uitgesproken ter openbare zitting, gehouden te Luxemburg op vijf juli negentienhonderdzevenenzestig.

De Griffier,
A. Van Houtte

De President,
Ch. L. Hammes

Conclusie van de Advocaat-Generaal K. Roemer van 14 juni 1967 [1]

Mijnheer de President, mijne heren Rechters,

In het heden te behandelen verzoek om een prejudiciële beslissing, gaat het andermaal om een rechtsvraag betreffende de sociale zekerheid van migrerende werknemers.

Het betreft hier de volgende feiten :

Verzoeker in het Franse hoofdgeding (een Duits onderdaan) was achtereenvolgens in Duitsland en in Frankrijk werkzaam en daar bij de sociale verzekering aangesloten. Toen hij in juni 1962 de 65-jarige leeftijd bereikt had, diende hij bij een Duits orgaan van sociale verzekering een pensioenaanvrage in. Deze werd hem overeenkomstig de Verordening no. 3 van de Raad inzake de sociale zekerheid van migrerende werknemers met ingang van 1 mei 1962 toegekend en wel op basis van 150 verzekeringskwartalen, waarvan er in Duitsland 100 waren vervuld.

1 — Vertaald uit het Duits.